

Uršula Lipovec Čebren i Jelka Zorn, ur: *Zgodbe izbrisanih prebivalcev*

Ljubljana: Sanje, 2011., 350 str.

Zbornik *Zgodbe izbrisanih prebivalcev* urednica Uršule Lipovec Čebren i Jelke Zorn knjiga je koju bih, da me uz nju ne veže i prijateljstvo s jednom od urednica, opisala kao nezaobilazan doprinos cijelom nizu istraživačkih područja (od istraživanja migracija do pričanja o životu), ali i kao prevratnički prilog raspravama o metodama i društvenoj odgovornosti etnoloških, kulturnoantropoloških, socioloških i folklorističkih istraživanja. S obzirom na spomenutu okolnost, zbornik ću ovom prilikom samo informativno prikazati, prepuštajući čitateljima da sami nakon njegova čitanja procijene koliko mu je primjeren rečeni opis.

Zbornik *Zgodbe izbrisanih prebivalcev* ("Priče izbrisanih stanovnika") rezultat je višegodišnjega zajedničkog eksperimentalnog istraživačkog i nastavnog rada urednica zbornika i studenata Filozofskog fakulteta u Ljubljani i Fakulteta za socijalni rad u Ljubljani. Preciznije, on se nastavlja na istraživanja posredno ili izravno vezana uz projekte Mirovnog instituta (2007. – 2009.; 2010. –) i ishod je intenzivne i horizontalne suradnje aktivista, znanstvenika, studenata i *izbrisanih* osoba, stanovnika Slovenije koji su početkom 1990-ih – bez obavijesti ili objašnjenja, a posve nelegalno (kako su to naknadno potvrdile i različite sudske odluke) – doslovce izbrisani iz registra stanovnika Republike Slovenije. Ovi su različiti institucionalni, profesionalni i osobni interesi i perspektive u zborniku *Zgodbe izbrisanih prebivalcev* objedinjeni u obliku dvadeset i sedam cjelovitih osobnih životnih priča *izbrisanih* osoba, popraćenih komentarima koji su u obliku bilježaka nenametljivo upleteni u objavljene priče.

Kako to urednice ističu u uvodu, u zborniku okupljene priče realizacija su ideje koju su neke od *izbrisanih* osoba izrazile već 2008. godine pri prvim susretima s istraživačima, studentima. Ideja je bila da se suradnja nastavi, a provedeni intervjui pretoče u priče i objave. U zborniku objavljene priče *izbrisanih* nastale su na taj način da su obično studenti, pojašnjavaju urednice, od duljih citata iz intervjua sastavili priču, da bi je potom s *izbrisanom* osobom (odnosno osobama – ako se radilo o grupnom intervjuu) zajednički dopunjavali i preoblikovali. Time su snimljena kazivanja o životu prerasla iz etnografskoga "radnog" materijala (izvora informacija ili okosnice kritičkih razmatranja) u autonomne i same po sebi relevantne tekstove: osobne životne priče.

Dosljedno načinu na koji su objavljene priče nastale, a u skladu s nehijerarhijskim suradničkim pristupom, imenima i pseudonimima potpisuju ih, klasičnom terminologijom rečeno, istraživači i istraživani. Poimence: Špela

Fistrič, Tanja Uršič i Marko; Anja Simončič i Ana Mezga; Katarina Gunde, Katja Tegelj i Danko; Maja Bešlin i Živa; Mateja Jamnik, Tamara Trbižan i Rebeka; Miša Hrib i Drago; Barbara Rižnar i Slavica; Katarina Sekirnik, Anja Sajovic i Bojan; Blaž Bajič, Beja Protner i Mladen Gotal; Urška Marinšek i Ivan; Mateja Debelak, Sabina Šajher i Tone; Maruša Golob, Anja Muhvič i Jan; Ines Hvala, Katarina Nahtigal, Katja Uran i Magjever; Živa Jerman, Andreja Kranjc i Bojan; Monika Smodiš i Aiša; Andrea Feher, Katarina Oblak i Vid Milivojša-Vice; Mateja Debelak, Sabina Šajher i Besim; Andrea Buduč, Lana Mihelčič i Marinka Kurlić; Taisija Cesar i A. A. Adi; Neža Premrl, Tonka Murko i Ljubica Lubej; Brina Žagar, Urša Strehar Benčina i Rale; Nino Božičko, Blaž Oberdank i Terezija; Eva Grčar, Juš Kovač i Marko; Tamara Crnković, Jan Krmelj i Miškolin; Simona Jazbinšek, Tina Palaić i Alen; Nika Halas, Urška Bergant i Aleksandra te Damjana Burnić, Aladin Mušić i Zejna Mušić.

Prilozi spomenutih autorskih grupa pripovjedački i istraživački minuciozno, a žanrovski inventivno pripovijedaju potresne priče o životu prije i nakon *izbrisa*. Priče su to o nezakonitosti, nepravdi, isključenju i progonu, o uskraćenom pravu na stanovanje, rad, roditeljstvo, kretanje, obrazovanje, socijalnu pomoć, zdravstvenu zaštitu i tako unedogled. Okupljene na jednom mjestu one uvjerljivo pokazuju da su razine isključenja i nepravde ovisile o brojnim faktorima, od onih posve osobnih do međunarodno i dnevno-političkih, ali i da su kao posljedicu beziznimno imale egzistencijalnu i emocionalnu neizvjesnost i ugrozu. Objavljene priče potkrepljuju u dosadašnjim studijama *izbrisa* već uočenu oksimoronsku arbitrarnu sustavnost samog čina *izbrisa*, ali i otkrivaju mnoštvo iskustava i strategija preživljavanja nakon *izbrisa*.

Kao što je već spomenuto, svaka je priča popraćena komentarima koji su u nju upleteni u obliku bilježaka. U njima se stavovi izneseni u osobnim pričama, u skladu s naglašenom refleksivnošću i angažiranošću cijelog zbornika, kritički razvijaju, ponekad podupiru, a ponekad i izravno problematiziraju, čime se dodatno rastvaraju epistemološki i metodološki šavovi njihova nastanka, a čitatelje i same potiču na aktivno čitanje. Komentari su dragocjeni i na sasvim denotativnoj, informativnoj razini. U njima se, naime, pojašnjavaju manje poznati pojmovi, imena i termini spomenuti u priči, ali i iznosi šira društveno-povijesna interpretacija svake pojedine priče, odnosno njezina dijela, s gustim uputnicama na relevantne izvore i literaturu u kojoj povlašteno mjesto sasvim razumljivo imaju radovi objavljeni u zborniku *Brazgotine izbrisa: prispevek h kritičnemu razumevanju izbrisa iz registra stalnega prebivalstva Republike Slovenije* (Ljubljana, 2010). Riječ je o zborniku koji je također izrastao iz projekta Mirovnog instituta i koji je najavio ključne problemske fokuse i metodološka rješenja zbornika *Zgodbe izbrisanih prebivalcev*.

Prilozi zbornika *Zgodbe izbrisanih prebivalcev*, dakle, udružuju za etnologiju i kulturnu antropologiju karakterističan interes za pojedinačnu, unutrašnju perspektivu s eksperimentalnim pristupom ustaljenim metodama i načinima samopredstavljanja, istraživanja, poučavanja, studiranja i pisanja. Oni pritom uočavaju strukturna ishodišta *izbrisa*, otkrivaju njegove mikroartikulacije, ali i upućuju na smislenost i nužnost aktivnoga, ne samo teorijskog preispitivanja hijerarhija i stereotipa dihotomija subjekt – objekt, istraživač – istraživani, nastavnik – student, pisanje – istraživanje, priče – život.

Marijana Hameršak

Ivana Radačić i Jelka Vince Pallua, ur.: *Ljudska prava žena. Razvoj na međunarodnoj i nacionalnoj razini 30 godina nakon usvajanja Konvencije UN-a o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena*

Zagreb: Institut društvenih znanosti "Ivo Pilar" – Vlada Republike Hrvatske, Ured za ravnopravnost spolova, 2011., 360 str.

Knjiga *Ljudska prava žena*, kako joj kaže i široki podnaslov, promišlja učinke Konvencije UN-a o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena o tridesetogodišnjici njezina donošenja. Izdavanje zbornika potaknuto je međunarodno koncipiranom konferencijom održanom 2010. godine u Institutu "Ivo Pilar", koji je tom akademskom akcijom obilježio navedenu obljetnicu, ali i pokušao skicirati stanje ženskih prava kao ljudskih prava. U knjizi koju supotpisuje urednički dvojac znanstvenica Instituta "Ivo Pilar" – Ivana Radačić i Jelka Vince Pallua – okupljeni su tekstovi domaćih autorica i autora koji su u hrvatskoj znanosti dosljedno promišljali o statusu žena. Uz njih, uvid u problematiku značajno proširuju anglosaksonske autorice čije je bavljenje temom žena i obrazovanja, statusa žena u velikim svjetskim religijama te reproduktivnih prava otvorilo načelno nacionalno začetu raspravu prema usporedivim globalnim promišljanjima o statusu ženskih ljudskih prava.

Kroz sedam poglavlja – "Razvoj ljudskih prava žena i rodne ravnopravnosti", "Ženska ljudska prava i religijske zajednice", "Rodni stereotipi, predrasude i diskriminacija", "Žene i (visoko) obrazovanje", "Žene, rad i socijalna skrb", "Nasilje nad ženama", "Reproduktivna prava" – oblikuju se tematske cjeline čiji raspon pokriva probleme i područja života za koje možemo reći da pokreću najveći broj pitanja oko mogućnosti punog ostvarenja ljudskih prava za žene.

Zbornik otvara rad Helene Štimac Radin prikazom razvoja strategije hrvatske Vlade, nacionalne politike štíćenja ljudskih prava žena te donošenjem